

TILLSYNSARBETET I STOCKHOLMS OLIKA NATUR- OCH KULTURRESERVAT 2008

Stockholms stad har åtta kommunalt skyddade naturområden – sju naturreservat och ett kulturresevat – i vilka Miljöförvaltningen utövar tillsyn. Reservaten innehåller även tre s k Natura 2000-områden som utpekats enligt EU:s habitatdirektiv. Här följer en redovisning av tillsynsarbetet 2008 i de enskilda reservaten och en bedömning av tillståndet för dem.

Objekt	Laga kraft år	Yta i hektar	Natura 2000- område, utpekad pga:
Judarskogens naturreservat	1995	95	Fuktlövskog + större vattensalamander
Kyrksjölötens naturreservat	1997	50	Fuktlövskog + större vattensalamander
Hansta naturreservat	1998	280	Ek-hassellundar
Grimsta naturreservat	2004	320	
Flatens naturreservat	2006	760	
Igelbäckens kulturresevat	2006	411	
Sätorskogens naturreservat	2006	256	
Naturreservatet Nackareservatet	2006	99	
Summa		2 271	

Naturreservatet Nackareservatet i Stockholms stad

Skogslandskapet i inre delen av Tyrestakilen utgörs idag av Nackareservatet i Stockholms stad. Reservatet nyttjas för många friluftaktiviteter som närrekreation, vandring, orientering, skidåkning, skridskoåkning, fiske, cykling, svamp- och bärplockning. Två miljoner människor besöker Nackareservatet årligen, enligt studie från Länsstyrelsen 2001. Lilla Sickla vid Sicklasjön är ett av Nackareservatets värdefullaste områden, både när det gäller natur och kultur. Inne i Hammarby Sjöstads bostadsområde ligger en enklav av reservatet – Sickla Ekpark. Ekbacken är mycket uppskattad av invånarna som närnatur. Insektsinventeringar på platsen visar att ett flertal arter av skyddsvärda insekter trivs i ekarna. Den akut hotade skalbaggen bredbandad ekbarkbock påträffades 2006, vilket är en sensationell upptäckt. Tillsammans med norra Djurgården är det den enda kvarvarande lokalen i norra Europa.

Statusbedömning Nackareservatet 2008

Reservatet bedöms ha en generellt gynnsam status för värden kopplade till reservatets syfte, d v s för såväl rekreation och biologisk mångfald som naturpedagogik. Dock bedöms groddjurens förutsättningar ännu inte vara gynnsamma. Nackareservats värden är till stor del beroende av att Tyrestakilen bevaras för att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus långsiktigt. God regional planering är därför av stor vikt.

Området har, som ovan nämnts, stora värden kopplade till ekmiljöer. Tack vare närheten mellan ekarna på Djurgården och i Lilla Sickla bedöms möjligheten vara god för att eklevande insekter på landskapsnivå ska kunna upprätthålla en gynnsam bevarandestatus. Under 2008 har restaurering av ekmiljöerna kring Lilla Sickla skett med såväl stadens som intresseorganisationen Lilla Sickla Vänners försorg. Även ängsmark i området slås numera kontinuerligt av organisationen. Åtgärderna bidrar såväl till en attraktiv miljö för besökarna som till att förutsättningarna för ek- och gräsmarksarters överlevnad och spridning ökar.

Under 2008 genomförde Miljöförvaltningen en groddjursinventering i Stockholms stad. En lokal i naturreservatet, vid Lilla Sickla strand, ingick i inventeringen. Här fanns såväl mindre vattensalamander som vanlig groda och padda. Reproduktionen hotas av att lokalen kan torka ut på sommaren. Ett ökat djup i strandzonen skulle förbättra förutsättningarna för groddjuren.

Idrottsförvaltningen har under året påbörjat anläggning av nya gång-, cykel- och motionsstråk inom reservatet, vilket kommer att göra området mer tillgängligt bl a för boende i Hammarby Sjöstad.

Efterlevnad av bestämmelser

Enligt den tillsynskampanj som genomfördes 2007 framkom att det största tillsynsbehovet i Nackareservatet rör slitage, nedskräpning och särskilda bevarandevärden, både i form av rådgivning och inspektion. Ett flertal inspektionsrundor

har gjorts i reservatet för att komma tillrätta med t ex nedskräpning. Ett antal tillsynsmöten har hållits i fält tillsammans med förvaltaren främst vad gäller rådgivning, se nedan. Enskilda tillsynsärenden har bl a gällt trädfällning, eldning, tävlingsverksamhet och otillåtet boende, där åtgärder för att lösa problemen satts in.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i Nackareservatet

Miljöförvaltningen har under 2008 träffat förvaltaren SDF Skarpnäck för att återkoppla efter inspektion och ge råd i samband med förvaltarens planerade åtgärder i reservatet. Skötselrådgivning har även skett till ideella föreningar som har skött delar av reservatet via brukaravtal. Rådgivning har gällt skötsel av öppen gräsmark, ekmiljöer samt hantering av slitage. Fornminnesgruppen, som har god erfarenhet av naturmarksskötsel i staden, har utfört ett betydande arbete i reservatet under året.

Under 2008 har också Miljöförvaltningen bidragit med råd om naturhänsyn vid Idrottsförvaltningens planering av nya motionsspår samt gång- och cykelväg.

Föreningen Lilla Sickla vänner och andra intresseorganisationer har haft aktiviteter i området, bl a har Lilla Sickla vänner röjt sly och slagit ängen vid Lilla Sickla.

Judarskogens och Kyrksjölötens naturreservat

Judarskogen och Kyrksjölöten är två små och mycket välbesökta naturreservat. Särskilt skol- och förkolegrupper nyttjar reservaten, som har stor betydelse både för invånarna i Bromma och i hela västra Stockholm. Närheten till tunnelbanan gör området lätt att nå och naturreservaten är tillräckligt stora och varierade för att motivera en långväga utflykt. Dagsgrupper från Kungsholmen, Alvik och Bromma nyttjar Judarreservatet så ofta som en gång i veckan i sin verksamhet. Kyrksjölötens naturreservat utgör också ett viktigt närnaturområde. Skolan Nya Elementar använder regelbundet reservatet i undervisningen. En särskild ”Ur och Skur-klass” finns, som bedriver stor del av sin verksamhet i reservatet. Stora delar av båda reservaten är utpekade som Natura 2000-områden enligt EU:s Habitatdirektiv, vilket innebär ett internationellt åtagande att gynna arten större vattensalamander och habitatet fuktlövskog.

Bedömning av status i Judarskogen och Kyrksjölöten

Bevarandestatusen i båda reservaten bedöms sammantaget vara fortsatt gynnsam för naturvetenskapliga och sociala värden, dock med undantag för större vattensalamander, som ser ut att ha försvunnit från området. Reservaten fungerar mycket bra för friluftsliv och naturundervisning.

2007 anlade staden tre nya groddammar; två i Judarskogen och en i Kyrksjölöten. Dammarna är till för att gynna groddjur i området, särskilt arter vars populationer har minskat oroväckande i staden på senare år. De har även blivit populära utflyktsmål för skol- och dagisbarn.

Vid Miljöförvaltningens groddjursinventering 2008 påträffades arterna mindre vattensalamander, vanlig groda och padda i de flesta av lokalerna vid Judarn. Vid Kyrksjön hittades enbart mindre vattensalamander och padda. Dock sågs inget ex. av arten större vattensalamander, som borde ha gynnsam bevarandestatus i båda Natura 2000-områdena. Efter det nedslående resultatet har Länsstyrelsen, i samråd med staden, beslutat satsa på att försöka återinföra arten till Judardammen från den population som idag finns i Olovslundsdammen i Bromma.

Statusen för fuktlövskog, ädellövskog, solitära ekar och brynmiljöer med ek bedöms som fortsatt gynnsam. De ekar som tidigare, i samråd med Miljöförvaltningen, friställts i Kyrksjölötens igenvuxna brynmiljöer har numera bättre ljusställning. I fuktlövskogen nordväst och sydost om Kyrksjön har tidigare naturvårdsgällringar och –röjningar givit ett gott resultat. Ängsslåtter har fortsatt i de öppna gräsmarkerna norr om Judarn samt inletts i kanterna av gräsmarken norr om Nya Elementar för att gynna florans. Det är dock oklart om den senare kommer att upprätthållas, då användare hört av sig och vill att hela ängen ska fortsätta skötas som aktivitetsyta.

Tillsynsrådgivning i Judarskogen och Kyrksjölöten

Reservaten har inspekterats ett antal gånger under 2008, varav ett besök har gjorts i sällskap med förvaltaren Bromma SDF, då vi tillsammans gått igenom åtgärdsbehov i Judarskogen. Kontakt har även haft med Exploateringskontoret och Trafikkontoret ang. möjliga åtgärder för att minska antalet överkörda groddjur på vägarna längs reservatsgränserna.

Efterlevnad av bestämmelser

Under den fuktigare delen av året har framkomligheten försvårats i Judareservatets västra del, då huvudstigen närmast sjön tidvis varit översvämmad. Bromma SDF har fått tillstånd att anlägga en träspång, liknande den i Kyrksjöreservatet, längs den mest drabbade sträckan. Åtgärden har planerats i samråd med Miljöförvaltningen.

De tidigare problemen med illegal eldning och spontankomposter har inte varit påtagliga i dessa reservat under 2008. Nedskräpning och klotter förekommer, liksom viss vandalisering, men har kunnat hållas efter på ett bra sätt.

Åtgärderna för bekämpning av jättebjörnloka, som enligt tidigare tillstånd bedrivs av Trafikkontoret i ett område norr om Judarn, har börjat ge effekt och beståndet verkar nu minska. Växten orsakar svåra hudirritationer och konkurrerar ut annan växtlighet i reservatet.

Klagomål som inkommit är boende i de nybyggda husen söder om Kyrksjöreservatet som oroat sig för en grupp lutande träd nära deras hus samt besökare i Judarskogen som upptäckt barkborreangrepp på gran. Angreppen har hittills inte haft en omfattning som bedömts kräva någon form av bekämpning. Närboende har även uppmärksammat ett stort

antal paddor som körts över på Spångavägen på sin väg ner mot Kyrksjöreservatet i lektid.

Flatens naturreservat

Flatens naturreservat, stadens största friluftsområde, är välbesökt både av närboende och mer långväga besökare. Inom området finns, utöver stora ytor med olika typer av skog, också populära målpunkter såsom Flatenbadet, flera koloniområden och lokaler för föreningsverksamhet, vilka bidrar till en hög nyttjandegrad. Många skolor i närheten använder området i undervisningen.

Bedömning av status i Flatenreservatet

Statusen för reservatets rekreativvärden bedöms god, och området fungerar såväl för friluftsliv som för närrekreation. Problemen med nedskräpning har minskat något under året, medan bullerstörning från bl a terrängkörning har ökat. Den sammanvägda bedömningen är att statusen är gynnsam för såväl naturvetenskapliga som sociala/rekreativa värden. Ytterligare åtgärder för att öka tillgängligheten genom information, uppskyltning mm vore önskvärda. Under 2008 har Miljöförvaltningen bl a bidragit med webbaserad information om reservaten till besökarna.

Fältinspektioner under året indikerar att området är gynnsamt för rovfåglar knutna till barrskogsområden med grova träd, eklevande arter och groddjur. Vid Miljöförvaltningens groddjursinventering 2008 återfanns mindre vattensalamander, vanlig groda och åkergroda. Ingen av de fyra undersökta platserna föreföll helt optimal som reproduktionslokal, men groddjursfynd i de grävda dammarna tyder på en förbättrad status för denna artgrupp. Resultatet från 2007 års inventeringar av vattenväxter visade att förändringen i sjöns status vad avser näringsämnen och siktdjup är positiv för kortskottsväxterna, som gynnas av en lägre halt näringsämnen. Stockholm Vatten AB har påbörjat åtgärder för att ytterligare minska belastningen av näringsämnen och tungmetaller från dagvattentillförsel till Flaten sjön. Åtgärderna bedöms öka sjöns bevarandestatus. Det är dock viktigt att få till stånd vassröjning, för att gynna strandnära vattenväxter.

Reservatet har under perioden skötts i enlighet med syftet. Staden har bedrivit slätter på attraktiva kulturmarker för att öka den biologiska mångfalden. Likaså har Söderorts Naturskyddsförening fortsatt med ängsskötsel på Ekudden. Efter att betet från Skrubba gård nu har upphört, har kontakter med hästägare inom reservatet tagits under 2008, och delar av de öppna markerna betas nu åter.

Efterlevnad av bestämmelser

2007 års tillsynskampanj gav vid handen att nedskräpning och terrängkörning är prioriterade tillsynsområden inom Flatens naturreservat. Under 2008 har förvaltningsövergripande möten hållits för att försöka lösa problematiken med

terrängkörning och buller. Likaså har ett kontaktnät med närpolisen upprättats. Vad gäller bullerstörningar vid t ex ravefester har nu en handlingsrutin upprättats.

Problemen med nedskräpning som noterades i förra årets tillsynsrapport; bilvrak och miljöfarligt avfall, speciellt utanför de delar av campingområdet som upplåtits för socialtjänsten, har minskat under 2008. I slutet av 2008 lades dock socialtjänstens verksamhet i Flaten ned.

Miljöförvaltningen har bidragit med kunskap om behov av hänsyn till natur- och rekreationsvärden i samband med Stockholm vattens anläggningsarbeten i Flatendiket.

Övriga tillsynsärenden har gällt markslitage, trädfällning och tävlingsverksamhet.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i Flatenreservatet

Rådgivande tillsynsbesök har även skett under 2008 tillsammans med drift- och skötselansvarig från Skarpnäcks SDF, samt med utförare inom Fornminnesgruppen vid flera tillfällen. Miljöförvaltningen har bland annat bistått med råd och förslag till förbättringar angående t ex ekmiljöer vid Orhem och slyröjningar ner mot Drevviken.

Naturguidningar har skett i Naturskyddsföreningens regi.

Sätraskogens naturreservat

Sätraskogens naturreservat är sedan länge omtyckt som både ströv- och närrekreationsområde. I en enkätundersökning (Gatu- och fastighetskontoret 1996) bland boende i sydvästra Stockholm uppgav 81 % av de vuxna att de besökt området under de senaste 12 månaderna och 60 % att de använder området flera gånger i månaden.

Tillgängligheten är god och fina gångstråk som t ex promenadvägen utmed Mälarstranden bidrar till hög nyttjandegrad. Målpunkter såsom de båda baden och campingplatsen lockar även mer långväga besökare till området. Dagensgrupper från hela Skärholmen nyttjar området i sin verksamhet. Skärholmens SDF driver sedan några år en mycket uppskattad fältskola för skolelever där undervisning sker praktiskt ute i naturen.

Statusbedömning i Sätraskogen

Statusen för Sätraskogens naturreservat utifrån uppsatta mål bedöms fortfarande vara gynnsam för både naturvetenskapliga och sociala värden. Funktionen för friluftsliv och naturundervisning överensstämmer med syftet. Skötselnivån är fortfarande låg p g a minskade resurser på Skärholmens SDF för skötselåtgärder. Detta kan på sikt leda till ogynnsam status vad gäller värden kopplade till Sätraskogens kulturlandskap. För att statusen ska fortsätta vara gynnsam när det gäller människors tillgänglighet och trivsel, med ett rikt djur- och växtliv, är det nödvändigt att skötselinsatserna återinförs. Fornminnesgruppen har dock utfört värdefulla naturvårdsåtgärder inom reservatet under 2008. Ekmiljöerna kring Sätra varv har öppnats upp ytterligare, de mest artrika ängsmarkerna har slagits och ytor har öppnats för att göra området vackrare och mer

tillgängligt för besökare. Dammarna i reservatet hyser goda förutsättningar för groddjur. En relativt nyanlagd damm vid Skärholmsbäcken ingick i Miljöförvaltningens groddjursinventering 2008. Här hittades både larver och vuxna djur av mindre vattensalamandrar och paddor, vilket tyder på.

Fältskolans har fortsatt sin verksamhet under 2008, vilket är viktigt för att uppnå den pedagogiska delen av syftet.

Efterlevnad av bestämmelser i Sätmaskogen

Den samlade bedömningen utifrån tillsynskampanjen var att nedskräpning på vissa platser samt problemet med lösspringande hundar bör prioriteras i det fortsatta tillsynsarbetet. Ett flertal inspektioner har utförts i fält under 2008, varav ett par tillsynsmöten tillsammans med förvaltarna, där dessa frågor har hanterats. Miljöförvaltningen har bl a bidragit med rådgivning om uppskyltning av hundrastområden inom reservatet.

Specifika tillsynsärenden under 2008 har bl a gällt förarbeten i form av kärnborring, provtagning inför projektering av Förbifart Stockholm. Andra ärenden har bl a gällt utökad ridbana på Sätmaskog och trädfällning.

Miljöförvaltningen har fortsatt delta vid planeringen av en ny ridanläggning i Sätmaskogen.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i Sätmaskogen

Tillsynsmöten med drift- och skötselansvariga vid Skärholmens SDF har genomförts vid flera tillfällen under 2008. Miljöförvaltningen har också varit ute i fält med skötselansvariga och Fornminnesgruppen för rådgivning och stöd vid naturvårdsinsatser vad gäller t ex skötsel av slåttermarker, ekmiljöer och vattenmiljöer.

I maj 2008 invigdes Sätmaskogens naturreservat med invigningstal och ett flertal aktiviteter för besökarna. Flera verksamhetsutövare inom reservatet visade upp sin verksamhet, däribland t ex scouterna, kennelklubben och hembygdföreningen. Staden ordnade guidade turer till flera av områdets pärlor.

Naturguidningar i området har skett både inom stadsdelens och i Naturskyddsföreningens regi vid flera tillfällen under året.

Hansta naturreservat

Hansta hör till Järvafältet och ingår därmed i ett av Stockholmstraktens största strövområden. Reservatet har stora skogsarealer som direkt ansluter till naturreservat i Järfälla och Sollentuna samt Igelbäckens kulturresevat i Stockholm. Området hyser både gamla ädellövträd, ung fuktlövskog och naturskogsliknande barrskog. Särskilt värdefulla är ek- och hassellundarna, som utgör Natura 2000-område under beteckningen ”Näringsrik ek- eller ek/avenbokskog” och skyddas av EU:s habitatdirektiv. Det

ålderdomliga jordbrukslandskapet är i det närmaste intakt med ett stort antal fornlämningar från bronsåldern och framåt.

Hansta nås lätt från bostadsområdena i Norra och Södra Järva och även från grannkommunernas angränsande friluftsområden. Orienterare och vandrare använder ofta reservatet, som genomkorsas av många stigar och leder. De "vilda" skogsmiljöerna lockar även långväga besökare till området, inte minst pga den rikliga tillgången på svamp. Ett antal skolor och förskolor från bostadsområdena i Akalla, Husby och Kista nyttjar området i sin verksamhet. Två vandringsleder genom skogen har märkts ut av Friluftsförbundet i samarbete med Kista SDF och flera ridstall finns kring Hägerstalund.

Statusbedömning i Hansta

I Hanstareservatets inre delar – inklusive Natura 2000-området - bedöms statusen för naturvetenskapliga och sociala värden vara fortsatt gynnsam.

Statusen i entréområdet vid Hägerstalund är ännu inte gynnsam men trenden är tydlig förbättring. En stor satsning planeras av Exploateringskontoret för att restaurera de skräpiga och nergångna miljöerna med start 2009. Entréområdet håller på att förbättras t ex när det slitage på mark och träd efter ett tidigare alltför intensivt betetryck av hästar. Stallen har stängslat av den slitna fornlämning nr 224 så den får vila från hästtramp. En ny betesmark har tagits i bruk i reservatets ostligaste del.

Vid Miljöförvaltningens groddjursinventering 2008 framkom att den sällsynta större vattensalamandern ännu finns i motocrossbanans dike och små vattensamlingar, tillsammans med den vanligare mindre vattensalamandern. Dock är inte statusen gynnsam, då problem finns med uttorkning av pölarna och inga larver hittades. Småvattnen i banan bör restaureras alt. ersättas på ett sätt som gynnar groddjuren.

Förvaltaren Exploateringskontoret har via Fornminnesgruppens insatser arbetat vidare på att förbättra naturvärdenas status. Fler ekar har fått ökat ljusinsläpp, vilket kan förlänga trädens livslängd och gynna den skyddsvärda insektsfauna och lavflora som är knuten till ekarna. Natura 2000-området bedöms ha fortsatt gynnsam bevarandestatus. Skogsbrynen ner mot Häradsvägen och grusvägen bort mot Älgkärrstippen utvecklas också i gynnsam riktning efter fortlöpande röjningar och gallringar av sly och ungträd. Informationen inne i skogen är fortsatt god, efter de satsningar med skyltar, naturstig och vandringsleder som gjordes 2006 av Friluftsförbundet och Kista SDF. Anläggningar för friluftsliv i form av grillplatser planeras både av förvaltaren och av Sollentuna kommun, som fått tillstånd att iordningställa en grillplats i reservatets nordvästra hörn nära Naturskolan.

Tillsynsrådgivning

Reservatet har i olika sammanhang inspekterats ett antal gånger under 2008, varav flera besök skett i sällskap med förvaltaren och andra interna och externa aktörer. Råden har bl a gällt hästbete/marks slitage och värdefull flora.

Exploateringskontorets planering för Hägerstalund har skett i nära samråd med övriga berörda kontor: Miljöförvaltningen, Fastighetskontoret, Stadsbyggnadskontoret, Stadsmuseet och Idrottsförvaltningen har haft olika gemensamma möten. Flera träffar har även ordnats med boende och verksamhetsutövare i Hägerstalund, t ex möten där nyttjandet av betesmarken diskuterats med hästägarna och möten med Järva motorklubb där motocrossverksamheten noga gått igenom.

Efterlevnad av bestämmelser i Hansta

Den tidigare problematiska motocrossverksamheten i entréområdet har återupptagits under mer ordnade former under 2008. Hösten 2007 beslutade kommunfullmäktige ändra naturreservatets bestämmelser så att Järva Motorklubb kan ges dispens från vissa föreskrifter under en begränsad tid, samtidigt som verksamheten styrs upp från olika berörda nämnder med skyddsåtgärder, markupplåtelseavtal och tillsyn. Meningen är fortfarande att motocrossbanan ska omlokaliseras på sikt – senast 2015. Under senare delen av 2008 har träningsverksamhet bedrivits på banan två dagar i veckan, efter anmälan till Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Schaktmassorna nära motocrossbanan har under 2008 lagts ut på motocrossbanan i enlighet med Järva Motorklubbs tillstånd från reservatsföreskrifterna. Klubben har även städats upp i grusytan söder om banan och fraktat bort skrot som länge legat i området.

Vägverkets entreprenörer har under senare halvåret utfört omfattande kärnborringar, sonderingar och andra geotekniska undersökningar i reservatet, inför ett ev. bygge av motorleden Förbifart Stockholm. Vägverket har fått flera tillstånd för sådana undersökningar i reservatets östra delar. Förvaltningen har noggrant följt upp dessa ärenden både i fält och i direkt kommunikation med verksamhetsutövarna. Mycket tillsynstid har lagts ner på att kartlägga och uppmärksamma känsliga områden i syfte att förebygga överträdelser och skador på natur-, kultur- och rekreationsvärden.

Igelbäckens kulturresevat

Igelbäckens dalgång på Järvafältet är idag nästan helt lagskyddad av kommunerna som delar området. Reservaten är viktiga länkar i det regionalt sammanhängande naturområde som kallas för Järvakilen. I Stockholms del har man valt att bilda ett kulturresevat, vilket innebär att de höga kulturhistoriska värdena lyfts fram särskilt, men i övrigt gäller samma regler enligt miljöbalken som för naturreservat. Kulturresevatet, som ligger mellan de tätbebyggda bostadsområdena på Norra och Södra Järva, erbjuder sociala mötesplatser i en lugn miljö. Fältet används av ett stort antal människor, främst närboende, skolor och daghem, som strövområde och för många olika aktiviteter. Det bevarade kulturlandskapet ger besökaren en känsla av att vara ute på landsbygden; betande kor, får och hästar uppskattas av många och vid Hästa Gård finns stadens enda levande jordbruk.

Reservatet har många välanvända stigar och gång/cykelstråk och de gamla gårdarna har ett rikt utbud av aktiviteter, inte minst för barn. Igelbäcken och koloniområdena är andra

populära utflyktsmål. De öppna fälten närmast bebyggelsen används för bollspel, rörelselekar och annan ytkrävande rekreation. Fältskolan vid Eggeby gård har naturpedagogisk verksamhet för barn och ungdomar. Granholmstoppen är en fin utsiktsplats som också har discgolfanläggning med servering. Vid Akalla by finns bangolf och väster om Akallavägen en driving range för golfare. Generellt är tillgängligheten till området mycket god med sex tunnelbanestationer inom promenadavstånd från fältet.

Statusbedömning för Igelbäckens kulturresevat

Reservatets generella status för kulturhistoriska, naturvetenskapliga och sociala värden bedöms vara gynnsam och trenden är under tydlig förbättring.

Under 2007-2008 har nya delar av fältet stängslats in och börjat betas av kor och en lösdriftslada är nu i bruk vid den ekologiska gården Hästa Gård. Syftet är att återskapa det öppna kulturhistoriska landskapet och djuren är mycket populära hos reservatbesökarna.

Natur- och rekreationsvärdena har förstärkts avsevärt i och med de två våtmarker/dammar som anlagts; Skogvaktarkärret i öster och Hästa Groddamm i väster. Skogvaktarkärret har bryggor och ett vindskydd samt en ny gångförbindelse mellan Rinkeby och Kista/Ärvinge. Under 2008 har nya informationsskyltar satts upp vid kärret, vilka med målningar i färg beskriver områdets natur och utvecklingen av landskapet.

De senaste årens inventeringar av häckfågelfaunan kring de nya dammarna har visat positiva resultat; flera våtmarksfåglar som sedan länge varit försvunna från området har setts vid dammarna, bl a har tofsvipa häckat. Miljöförvaltningens groddjursinventering 2008 visade att dammarna även hyser mindre vattensalamander och i Hästadammen finns även stjärtlösa groddjur. Slätter och bete håller på att ses över för att bättre gynna den skyddsvärda ängsfloran. Enligt Naturhistoriska Riksmuseets provfiske har den sällsynta fisken grönling nu en starkare stam i Igelbäcken än tidigare.

Påverkan och efterlevnad av reservatsbestämmelser

2009 kommer trafikleden E18 att börja byggas längs med kulturresevatets östra och södra gränser. Under 2008 har reservatstillsynen i hög grad ägnats åt att förebyggande söka mildra effekterna av det kommande vägbygget, som avses pågå i sex-sju år.

Reservatsgränsen har från början anpassats till själva vägens sträckning och i bestämmelserna finns ett förbehåll för motorvägsbygget, vilket innebär att merparten av de planerade ingreppen i fältets naturmiljö kan ske utan prövning enligt föreskrifterna. Dock förväntas påverkan på reservatets bevarandevärden bli påtaglig i de delar som berörs av vägen. Flera blomsterrika torrbackar och stora ytor med fuktäng i anslutning till Igelbäcksresevatet kommer att försvinna eller påverkas av upplagsmassor, vilket gör att dessa naturtyper totalt sett minskar på Järvafältet. Då Kymplingelänken dras om och en ny vägbro byggs över Igelbäcken i öster kommer bäcken tillfälligt att kulverteras och Skogvaktarkärrets yttre delar att användas som arbetsområde för vägbygget.

Arbetsområdet för vägen sträcker sig generellt en bit innanför kulturresevarsgränsen och vägbygget innebär också att gång/cykelvägen samt vissa ledningar i södra delen flyttas in, vilket i sin tur medför nya ingrepp i bl a våtmark inne i reservatet. Störningarna för friluftslivet befaras bli påtagliga i de yttre södra och östra delarna av reservatet.

Miljöförvaltningen har inlett en dialog med Vägverket angående naturhänsyn under byggskedet, skydd av känsliga områden samt kompensation av förlorade naturvärden.

Vid Vägverkets projektering av E18 har behov framkommit av flera intrång i reservatet utöver vad som framgick av den tidigare fastlagda arbetsplanen. Vissa av dessa avvikelser strider mot föreskrifterna, och prövningsprocesser har därför inletts även för dessa. Ärendena har påvisat behov av bättre samordning inom staden kring dessa frågor.

Inför ett ev. bygge av motorvägen Förbifart Stockholm har Vägverket utfört en rad förberedande geotekniska undersökningar i reservatets västra delar. Även Banverket har utfört seismiska undersökningar inför ett ev. järnvägsbygge i tunnel under Järvafältet. Förvaltningen har noggrant följt upp dessa tillståndsärenden både i fält och i direkt kommunikation med verksamhetsutövarna. Mycket tid har ägnats åt att uppmärksamma känsliga områden för att förebygga överträdelser och skador på bevarandevärdena.

Enligt tidigare tillståndsbeslut har omgrävningar skett i Granholmstoppens norra slutning för att förbättra förutsättningarna för skärmflygning som brukar bedrivas från tippen.

Skadegörelsen på de nyanlagda dammarna med tillhörande bryggor och information fortsätter att vara ett problem.

Grimsta naturreservat

Grimsta är ett sedan länge välanvänt friluftsområde som nyttjas flitigt av bl a orienterare och motionärer. Området har god tillgänglighet och drar till sig många besökare tack vare fina gångstråk och ridstigar, t ex promenadvägen utmed Mälarstranden. De två strandbaden vid Kanaan och Maltesholm är populära sommartid och lockar till sig många långväga badgäster. Kanoter och fritidsbåtar ses ofta längsmed stränderna. Skolor och förskolor från närliggande bostadsområden använder reservatet i sin verksamhet. Den natursköna och orörda Hässelby holme, som kan nås med båt, ingår också i reservatet.

Bedömning av status i Grimsta

Statusen i Grimsta bedöms vara fortsatt gynnsam med bibehållna naturvetenskapliga och sociala värden. Området fungerar bra för friluftsliv och naturundervisning. De två ansvariga stadsdelsförvaltningarna har skött området ändamålsenligt under året och fortsatt satsa på att utveckla rekreationsvärdena. Ett exempel är upprustningen av grillplatsen vid Maltesholmsbadet, som inneburit en klar förbättring för friluftslivet. Slätter har utförts på Enebacken vid Grimsta Gärde, som har en värdefull torrängsflora, samt vid Jan Pers holme. De förfallna och nedklottrade barackbyggnaderna vid Kanaanbadet revs av Fastighetskontoret under 2008.

Vid Miljöförvaltningens groddjursinventering 2008 undersöktes de två nya dammarna vid Kanaan och öster om Råcksta Träsk samt själva sjön. I dammarna påträffades mindre vattensalamander samt larver av svanslösa groddjur (vanlig groda, åkergroda eller padda). I sjön, som innehåller fisk, hittades inga groddjur. Resultatet visar att dammarna inneburit en förbättring för groddjursfaunan i reservatet.

För att statusen ska fortsätta vara gynnsam för friluftslivets tillgänglighet och trivsel samt för biologisk mångfald är det mycket viktigt att nivån på skötsel och investeringar kan upprätthållas. Detta gäller inte minst insatserna från den sk Fornminnesgruppen som nu överförs till Trafikkontoret.

Tillsynsrådgivning

Upprepade kontakter har tagits med förvaltarna under 2008, främst Hässelby-Vällingby SDF som sköter västra delen av reservatet. Fältinspektioner har vid två tillfällen gjorts i sällskap med SDF, där Miljöförvaltningen har gett stöd och råd i samband med olika insatser. Råd har förmedlats till Bromma-Vällingby SOK ang. lämpliga platser för fasta orienteringskontroller i projektet Naturpasset.

Efterlevnad av bestämmelser i Grimsta

Fem tillståndsärenden har behandlats, varav tre gällt Vägverkets geotekniska förundersökningar inför ett ev. bygge av Förbifart Stockholm. Den planerade tunnelsträckningen tvärs genom skogen i reservatets västra halva medför behov av undersökningar av markens bärighet. De aktuella områdena för borrhövar var delvis förlagda till känsliga våtmarksområden. Samtliga provpunkter gick noggrant igenom i fält tillsammans med utförande entreprenörer för att söka undvika skador på naturvärden.

Hässelby-Vällingby SDF fick tillstånd av Stadsbyggnadsnämnden att anlägga en ny grillplats och sätta upp infoskyltar vid Maltesholmsbadet, med lyckat resultat. Ett misstag begicks dock vid bygget av grillplatsen så maskinerna rev upp markskiktet i en värdefull ekdunge. Skyddsåtgärder vidtogs på plats så snart misstaget upptäckts och vid senare inspektioner såg marken ut att ha återhämtat sig.

Ytterligare ett ärende gällde Stockholm Vattens schakt för VA-ledningar genom gräsmarken vid Tyska Botten. Ett tidigare tillståndsärende om uppförande av fitnessutrustning och anslagstavlor i reservatets västra del följdes upp.

Förvaltningen bedömer att tillstånden med tillhörande villkor överlag efterlevts väl av verksamhetsutövarna.

Problemen med klotter på de nya installationerna i reservatets östra del har fortsatt på grillplatser, infotavlor och parkbänkar. Miljöförvaltningen har kontaktat Trafikkontorets enhet för klottersanering för att snygga till platserna. Nedskräpning har förekommit – bl a har ett klagomål gällt detta - men hållits efter väl av Stadsdelsförvaltningen. De nya infotavlorna på Hässelby Holme har tyvärr vandaliserats ganska snart efter uppsättningen.